

Asia: VN/17575/2021-OKM-72

## **Luonnos hallituksen esitykseksi SORA-säännösten muuttamisesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Näkemyksenne esitykseen sisältyvistä ehdotuksista**

Tehy kannattaa esityksen ehdotusta, jossa koulutuksen järjestäjää tai korkeakoulua veloitetaan antamaan Lupa- ja valvontavirastolle (LVV) tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden peruuttamisen lisäksi myös tiedot prosessin vireilläolosta ja vireilläolon päättymisestä. On tärkeää, että LVV on tietoinen opiskelijan alalle soveltumattomuuden prosessin käynnistymisestä ja siitä onko prosessi johtanut opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Myös aiemmin peruuntuneen opiskeluoikeuden palauttaminen on tärkeä tieto valvontaviranomaiselle, jotta dokumentaatio on ajantasaista eikä vanhentuneita tietoja jää rekistereihin tms. Vastavuoroisesti on mielestämme tarkoituksenmukaista rajata koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun tiedonsaantioikeus aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta silloin, kun opiskeluoikeus on hänelle takaisin palautettu. Tämä parantaa hakijan perusoikeuksia ja tietosuojaa. Opiskeluoikeuden palauttaminen on tae sen menettämiseen johtaneen syyn poistumisesta. Näin

koulutuksen järjestäjällä ja korkeakouluilla ei voida katsoa olevan perustetta saada tietoa tällaisesta päätöksestä.

Pidämme myös tarkoituksenmukaisena, että korkeakoulu tai koulutuksen järjestäjä voisi jatkossa pyytää opiskelijalta rikosrekisteriotteen, mikäli koulutukseen sisältyy iäkkäiden tai vammaisten henkilöiden parissa työskentelyä. Edellä mainitut asiakas- tai potilasryhmät ovat monella tapaa haavoittuvassa asemassa, joten heidän suojelemisensa pyytämällä opiskelijalta etukäteen rikosrekisteriotetta, on perusteltua. Esitys laajentaa nykyistä toimintatapaa, jossa rikosrekisteriote voidaan pyytää SORA-tutkinnoissa vain, jos koulutukseen sisältyy työskentelyä alaikäisten parissa. Harkittavaksi jää, tulisiko rikosrekisteriotteen pyytämistä laajentaa koskemaan kaikkia SORA-tutkintojen opiskelijoiden harjoittelujaksoja. Perusteena asiakas- ja potilasturvallisen työskentelyn turvaaminen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kannatamme sitä, että rikosrekisteriote on maksuton opiskelijalle.

Esityksen ehdotukset opiskeluoikeuden peruuttamisen muutoksista ovat kannatettavia. Pyydämme kuitenkin huomioimaan, että jo opiskelijavalinnan yhteydessä on varmistettu asianmukaisesti opiskelun esteettömyys ja saavutettavuus näkökulmat SORA-tutkintojen terveydentilavaatimukset huomioiden. Lisäksi pyydämme huomioimaan, että ennen SORA-prosessin käynnistymistä on ennakoivasti tarjottu opiskelijalle opinto- ym. tarvittavaa ohjausta.

Esityksen mukaan opiskeluoikeuden peruuttaminen tulisi jatkossa mahdolliseksi myös silloin, kun opiskelija on tuomittu rangaistukseen laissa tarkoitettua rikoksesta ja koulutukseen sisältyy alaikäisten, iäkkäiden tai vammaisten parissa työskentelyä. Esityksen mukaan jatkossa opiskelija voitaisiin siirtää korkeakoulussa tai oppilaitoksessa toiseen koulutukseen vasta opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen yhteydessä. Muutoksella pyritään myös turvaamaan opiskelijan oikeus saada SORA-prosessin päätteeksi valituskelpoinen päätös. Käytännössä SORA-säädöksillä pitää voida estää tilanteet, jossa SORA-prosessin ollessa kesken, opiskelija voisi hakeutua SORA-tutkintoon opiskelijaksi toiseen oppilaitokseen tai korkeakouluun.

Opiskeluoikeuden menettämisen jälkeinen korkeakoulun tai koulutuksen järjestäjän velvoite jälkiohjaukseen on mielestämme erittäin tärkeää päätöksen kohteena olevan opiskelijan tulevaisuuden näkökulmasta. Käytännössä tämä tarkoittaa usein muuhun koulutukseen ohjaamista tai muiden hänen tarvitsemiensa palveluiden, esimerkiksi päihdepalvelujen, piiriin hakeutumisen varmistamista.

Kannatamme esityksen ehdotusta, jossa koulutukseen liittyviin käytännön tehtävien ja harjoitteluun osallistuminen voitaisiin evätä enintään kuukaudeksi opiskelijalle määrätyn huumausainetestin todistuksen toimittamista varten. Edelleen kannatamme ehdotusta, jossa opiskelijan oikeus koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun voitaisiin evätä kuukaudeksi kerrallaan, kun opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva käsittely (SORA-prosessi) on kesken. On tärkeää, että keskeneräisen SORA-prosessin aikana ensisijaisesti turvataan henkilöiden ja yhteisöjen turvallisuus. Käytännössä olisi tärkeää voida evätä opiskelijan osallistuminen käytännön tehtäviin tai harjoitteluun tilanteissa, jossa opiskelija olisi epäiltynä vakavasta rikoksesta oikeusprosessin ollessa vielä kesken. Esityksen mukaan opiskelijalle annettaisiin mahdollisuus suorittaa teoreettisia opintoja SORA-prosessin aikana. Tämä voi olla tarkoituksenmukaista varsinkin, jos prosessin päätteeksi opiskeluoikeutta ei peruuteta ja opiskelija on opiskelukykyinen.

Esityksen perustelumuistion mukaan SORA-prosessi on usein viivästynyt opiskelijasta itsestään johtuvista seikoista. Opiskelija ei esimerkiksi saavu sovittuihin tapaamisiin, terveydentilatutkimuksiin ja opiskelija ei enää tavoiteta. Tällöin esityksen mukaisesti opiskeluoikeus voitaisiin perua, jos aiemmin tehdystä opiskeluoikeuden pidättämisestä koskevasta lainvoimaisesta päätöksestä on kulunut vähintään kuusi kuukautta eikä pidättämisen peruste ole lakannut. Tältäkin osin kannatamme esitystä olettaen, että korkeakoulu tai koulutuksen järjestäjä on ennen peruuttamispäätöstä tosiasiallisesti pyrkinyt tavoittamaan opiskelijaa kaikin keinoin ja viemään prosessia suunnitelmallisesti eteenpäin.

Ehdotuksen mukaisesta muutettaisiin myös epäämistöimien päätöksentekoa siten, että jatkossa yllä mainituista epäämistöimistä päättäisi rehtori. Kannatamme muutosta, koska se selkiyttäisi vastuunjakoa ja sujuvoittaisi prosessin edistymistä. Päätöksen odottaminen tai sen pitkittyminen voi olla kaikille osapuolille hyvin epämieluisaa. Päätöksenteon sujuvoittaminen epäämistöimissä nopeuttaa tiedonsaantia.

SORA-prosessiin liittyy monia vaiheita ja opiskelu-oikeuteen liittyvä päätöksenteko on osin epäselvä. Siksi on mielestämme erittäin tärkeää, että SORA-prosessi ja siihen liittyvän päätöksenteko kuvataan riittävän selkeästi, jotta asiaan liittyvillä tahoilla on siitä selkeä käsitys (korkeakoulun tai oppilaitoksen henkilöstö, opiskelija, työpaikan ohjaajat). Asianomaisten tulee olla tietoisia, miten opiskeluun kuuluvan harjoittelun epäämistämiseen, opiskelu-oikeuden pidättämiseen tai opiskelu-oikeuden peruuttamiseen johtava prosessi etenee ja mikä taho vastaa päätöksestä. Korkeakoulun tai oppilaitoksen henkilöstöä ja opiskelijan harjoittelun ohjauksesta vastaavia ohjaajia tulee informoida ja kouluttaa, jotta SORA-lainsäädännön tarkoitus ja tavoite ymmärretään, varsinkin nyt, kun muutoksia säädöksiin esitetään.

Pidämme tärkeänä sitä, että SORA-säädökset koskevat myös niitä opiskelijoita, jotka opiskelevat ns. SORA-tutkintojen osia, eivät koko tutkintoa. Tähän kohderyhmään kuuluvat mm. hoiva-avustajakoulutuksen opiskelijat.

### **Kommentit ehdotusten vaikutuksista**

Ehdotusten käytännöllisiä vaikutuksia (taloudelliset, viranomaisiin ja ihmisiin kohdistuvat sekä yhteiskunnalliset vaikutukset) on mielestämme arvioitu kattavasti ja niihin ei ole lisättävää. Erityisen laajasti on arvioitu opiskelijan oikeusturvaan ja opinto-oikeuksien rajoittamiseen ja henkilötietojen suojaan liittyviä näkökulmia. Tämä on mielestämme erityisen tärkeää, kun oppilaitoksen, korkeakoulun, työelämän sekä palveluiden asiakkaiden ja potilaiden turvallisuutta halutaan varmistaa.

### **Mitä näkemyksiä teillä on ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteisestä SORA-oppaasta?**

SORA-säädöksiin tavoitteena on lisätä koulutuksen ja tutkinnon järjestäjien mahdollisuutta puuttua opiskelijan soveltumattomuuteen ja häntä koskeviin turvallisuuskysymyksiin. Säädöksillä pyritään edistämään potilas- ja asiakasturvallisuutta, liikenteen turvallisuutta, alaikäisten turvallisuutta sekä opiskelijan itsensä ja opiskelu- ja työyhteisön turvallisuutta. Säädökset koskevat niin ammatillista kuin korkeakoulutustakin, jonka vuoksi näemme tarkoituksenmukaisena koota SORA-säädöksiin liittyvä tietokokonaisuus yhteen SORA-oppaaseen. Tämä myös vähentäisi asiaan liittyvien tietojen pirstaleisuutta ja kokonaisuuteen liittyvä tieto olisi paremmin saavutettavissa.

### **Muut huomiot esitysluonnoksesta**

Lopuksi haluamme vielä tuoda esiin näkemyksemme, että ns. SORA-tutkinnoissa on otettava valtakunnalliset soveltuvuus- ja pääsykokeet kaikilla hakuväylillä. Lakiin ammatillisesta ja ammattikorkeakouluista sekä yliopistoista pitää lisätä soveltuvuuden testaus.

Vaikka SORA-tutkinnoissa koulutuksen esteettömyys on ensisijainen, tulee niissä huomioida tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset. Toimenpiteellä edesautetaan sitä, että koulutukseen hakeutuu henkilöitä, jotka tosiasiallisesti soveltuvat vaativiin sosiaali- terveys- ja kasvatusalan ammattitehtäviin. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut antavat riittävän selkeät ja yksityiskohtaiset tiedot hakeville mm. siitä, millaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia SORA-tutkintojen opintoihin liittyy.

Tämä lausunto on valmisteltu yhteistyössä Kuntoutusohjaajat ry:n, Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry:n, Suomen Sairaanhoidajat ry:n, Suomen Röntgenhoitajat ry:n, Suomen lastenhoitoalan ammattilaiset ry:n, Suomen Kätilöliitto ry:n ja Suomen Bioanalyytikot ry:n kanssa.

Kurtti Juha  
Tehy ry